

Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ  
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:  
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали  
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 19 квітня 2019 року)

Суми  
2019

4. Телина Ю. С. Конституционное право гражданина на неприкосновенность частной жизни, личную и семейную тайну при обработке персональных данных в России и зарубежных странах. Дисс. ... канд. юрид. наук, 12.00.02 – «Конституционное право; конституционный судебный процесс; муниципальное право». М., 2016. 267 с.

5. Daniel J. Solove, A Brief History of Information Privacy Law. In: *Proskauer on Privacy, Pl.* 2006. URL: [https://scholarship.law.gwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2076&context=faculty\\_publications](https://scholarship.law.gwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2076&context=faculty_publications)

6. The Declaration of Independence as Adopted by the Second Continental Congress, July 4, 1776. URL: [http://www.digitalhistory.uh.edu/active\\_learning/explorations/revolution/declaration\\_of\\_independence.cfm](http://www.digitalhistory.uh.edu/active_learning/explorations/revolution/declaration_of_independence.cfm).

***РАЙМОВ Р. І.***  
***аспірант ННІП СумДУ***

## **ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ЗАХІДНИХ КРАЇН РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЇ**

У ХІХ столітті для врегулювання монопольних випадків використовувались окремі норми господарського права або й окремі пункти у статтях про господарську відповідальність, то наприкінці ХІХ століття, а саме у 1890 році у Сполучених Штатах Америки був прийнятий перший антимонопольний закон – Закон Шермана. Із цього часу і почався розвиток антимонопольного законодавства у багатьох країнах світу[2].

Досвід європейських країн також вказує на те, що для оптимальної та ефективної реалізації антимонопольного законодавства, у тому числі законодавства, що регулює діяльність суб'єктів природних монополій є необхідним створення спеціального органу або системи органів.

Великобританія мала досить розвинуту систему галузевих регуляційних органів у сферах природних монополій та галузей, приватизованих у часи правління уряду Маргарет Тетчер, зокрема, Відомство з питань ринків газу та електроенергії, Управління з питань ринків послуг водопостачання, Управління з питань регулювання залізниць, Управління з питань телекомунікації, окремі комісії з питань поштових послуг, цивільної авіації, радіозв'язку та ін. Особливість цієї країни полягає в тому, що органи, які відповідають за конкурентну політику, і зазначені регуляційні органи сфери природних монополій, мають паралельні повноваження щодо застосування конкурентного законодавства. Відповідні регуляційні агенції існують також у Канаді, Франції, Італії, Швеції, Бразилії, Австралії, Японії та багатьох інших країнах [5].

Відмінною рисою зазначених органів регулювання є те, що вони створені для забезпечення певної державної політики у певній сфері. Це вказує на те, що ринкові умови та вільна конкуренція потребує певного регулятора. Такий регулятор націлений на забезпечення цілей держави. В Україні роль такого регулятора відіграє де-факто Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Природні монополії та види діяльності, наслідки яких виходять за межі компетенції їх операторів, за визначенням, вимагають контролю з боку державних органів. Цей принцип прийнятий навіть у країнах, де ринкова культура дуже сильна [6].

Особливим є те, що для визначення природних монополій використано наслідки їх діяльності. Так, якщо діяльність господарюючого суб'єкта може значно вплинути на публічний інтерес, то така діяльність виходить за межі приватної. У даному випадку ознака публічності надає право державі втручатися у ринкові відносини.

Прикладом є рішення Верховного суду США у справі «Манн проти Іллінойсу» від 1877 року, яким він відмовився

затвердити рішення окружного суду, який скасував закон штату Іллінойс про встановлення максимуму цін на зерно. Контроль над цінами був збережений відповідно до інспекційними повноваженнями уряду перевіряти діяльність приватних осіб на предмет «збереження суспільної моралі, здоров'я і загального добробуту». Своє рішення Верховний суд США також обґрунтував наступним положенням: «Власність охоплюється поняттям загального інтересу у всіх випадках, коли вона використовується таким чином, що наслідки цього використання носять загальний характер і зачіпають суспільство в цілому. Тому, якщо хто-небудь так використовує свою власність, що при цьому порушується загальний інтерес, то він тим самим створює інтерес для суспільства в такому використанні і має підпадати під ім'я загального інтересу під державний контроль» [1].

Зазначена доктрина назавжди сформувала напрям розвитку відносин між державою та господарюючими суб'єктами у суспільно важливих сферах, тобто сферах, які являють собою публічний інтерес.

Подібне положення закріплене у Преамбулі Французької Конституції Четвертої республіки 1946 року, згідно з яким «будь-яке майно, будь-яке підприємство, експлуатація якого має або набуває характер національної публічної служби або характер фактичної монополії, має стати власністю загалу» [4].

Таким чином, втручання держави у певні сфери економіки при обставинах, які призводять до порушення публічного інтересу або виникнення монопольного становища суб'єкта господарювання є установленою правовою доктриною у західних країнах. Зазначене положення пройшло свій розвиток від судового прецеденту в окремій судовій справі до норми, передбаченої Конституцією.

Україна визначила напрям свого політичного та економічного розвитку на євроінтеграцію. Європейська

спільнота хоча і уявляє собою об'єднання незалежних держав, однак має наддержавні органи та правила, передбачені міжнародними угодами. Для вирішення завдань нашого дослідження є необхідним з'ясувати, як саме відбувається регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у Європейському Союзі.

Щодо Європейського Союзу, то можемо визначити, що основним об'єктом захисту законодавства у сфері конкуренції є благо споживача. Під таким благом слід розуміти можливість вибору інноваційної продукції належної якості в достатній кількості та за помірними цінами.

Під час регулювання питання конкуренції одним із важливих завдань є визначення ринку продукції та послуг. З цією метою здійснюється розподілення по виду продукції чи послуг, по території та по часовим рамкам. Головним критерієм для визначення меж ринку є рівні умови для конкуренції.

Адміністративно-правове регулювання ринків, що мають ознаки природних монополій, у Європейському Союзі відбувається у відповідності до антимонопольного права.

Договір про Європейське економічне співтовариство [3], укладений 25 березня 1957 року (в подальшому назву змінено на Договір «Про заснування Європейської Спільноти») є основою сучасного антимонопольного права Європейського Союзу.

---

1. The Constitution of the U.S.A. Analyses and Interpretation. Annotation of Cases of the Supreme Court of America / ed. By J. Killian. Washington, 1992. P. 150.

2. Артемчук Т. Проблеми ефективного функціонування природних монополій та засади їх вирішення шляхом державного регулювання. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2015. № 4. С. 119–129.

3. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_017](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017).

4. Крашенникова Н.А. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран. Москва: Зерцало, 1999. 816 с.

5. Омельчак Т.О. Зарубіжний досвід державного регулювання природних монополій та напрями його використання в Україні. Держава та регіони. Серія Державне управління. 2010. №2.

6. Сапир Ж. Естественные монополии: проблемы определения и контроля. Отрасли и межотраслевые комплексы. 2011. С. 46

**СЕРГІЄНКО Б. Б.**

*студентка ННІП СумДУ*

*(наук. керівник: к. пол. н., доц. О. В. Стогова)*

## **АБСЕНТЕЇЗМ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ**

Явище абсентеїзму не є новим як на теренах України так і за кордоном, а тому широко досліджується науковцями. Успішність функціонування громадянського суспільства на демократичних засадах передбачає активну участь населення у політичному житті країни. Однак, на сьогодні, спостерігається зворотній процес. За статистичними даними, кількість осіб індивідуальних до політики сягає близько половини всього населення України.

Збільшення числа абсентеїстів свідчить про зростання недовіри до інституту демократичних виборів, а також призводить до сумнівів щодо легітимності влади. Крім того, відсутність активної позиції щодо політичного життя країни у численних груп населення знижує ефективність діяльності виборних органів, породжуючи кризові явища у політиці.

Актуальність вивчення проблеми абсентеїзму викликана і тим, що відсутній єдиний підхід до причин виникнення цього явища. Питанням залишається і те, які чинники є головними у формуванні пасивної поведінки виборців. Відсутня єдина думка